

Prikaz knjige
UDK: 338.45(049.32)

**EKONOMIKA INDUSTRIJE – ŽIVORAD GLIGORIJEVIĆ, ENES
ĆOROVIĆ, DRŽAVNI UNIVERZITET U NOVOM PAZARU, 2018.**

Ivana Kostadinović

Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu

U izdanju Državnog Univerziteta u Novom Pazaru objavljena je knjiga pod nazivom **Ekonomika industrije**, autora **dr Živorada Gligorijevića**, redovnog profesora Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Nišu i **dr Enesa Ćorovića**, docenta na Departmanu za ekonomske nauke Državnog univerziteta u Novom Pazaru.

Ova knjiga, prema formi u kojoj se pojavljuje, predstavlja udžbenik za studente Državnog Univerziteta u Novom Pazaru – Departman za Ekonomske nauke, koji na osnovnim akademskim studijama izučavaju disciplinu pod nazivom Ekonomika industrije.

Knjiga se, pored **Uvoda**, sastoji iz dva osnovna dela i to: (1) **Teorijsko - metodološke osnove Ekonomike industrije** i (2) **Strukturne promene u industriji Republike Srbije**.

Živorad Gligorijević jeste autor Uvoda i prvog dela, a Enes Ćorović, drugog dela knjige.

Pored studenata, kojima je prevashodno namenjena, ovu knjigu mogu koristiti i oni koji se praktično bave pitanjima i problemima razvoja industrijskih preduzeća i industrije kao celine.

Udžbenik je, pored Uvoda (Ekonomika industrije kao naučna i nastavna disciplina), komponovan od jedanaest glava, koje čine: Opšta razmatranja o industriji i struktura industrije, Industrijalizacija u ekonomskoj teoriji i metodi industrijalizacije, Faktori i uslovi industrijalizacije, Poslovna sredstva i kapaciteti u industriji, Investicije i investiciona politika u industriji, Razmeštaj, regionalni razvoj industrije i industrijski klasteri, Pojam i koncept strukturnog prilagođavanja (tranzicije) privrede Republike Srbije, Efekti strukturnog prilagođavanja (tranzicije) industrije Republike Srbije, Finansiranje industrijskog razvoja Republike Srbije, Konkurentnost industrije Republike Srbije i Ciljevi i prioriteti industrijske politike Republike Srbije.

Svi delovi odnosno glave knjige i predstavljaju zaokružene celine koje su, problemski gledano, izložene logičkim redosledom. U uvodnom delu, veoma jasno i precizno je definisan predmet izučavanja Ekonomike industrije i njena korelacija sa drugim ekonomskim disciplinama.

Prvi deo pod nazivom **Teorijsko – metodološke osnove Ekonomike industrije**, izložen je u šest glava, i predstavlja odličnu polaznu osnovu za analizu, kako različitih problema industrije i njenog razvoja, tako i za kritička sagledavanja specifičnosti pojedinih nacionalnih industrijskih sektora. U tom smislu, svaka glava za sebe daje najsavremeniji kritički pregled teorijsko-metodoloških instrumenata za analizu strukture industrije, faktora njenog razvoja i uzroka nastanka pojedinih strukturnih problema.

U *prvoj glavi* knjige pod naslovom: *Opšta razmatranja o industriji i struktura industrije*, na veoma sistematičan način su teorijski stavovi o pojmovnom određenju industrije u svetskoj i domaćoj literaturi, na osnovu kojih su izdvojene njene najbitnije karakteristike i osnove za razlikovanje od drugih privrednih elatnosti. Uz vremenski i teritorijalni aspekt nastanka i disperzije industrije, posebno je istaknut njen uticaj na razvoj ostalih proizvodnih delatnosti i obrnuto, što čini temelj savremenog privrednog razvoja. Na kraju ove glave, veoma detaljno, izložena je struktura industrije prema najvažnijim kriterijumima, na bazi kojih se može izvršiti najrealnija analiza stanja i dati najmerodavnija ocena o (ne)uspešnosti njenog razvoja u prethodnom periodu, odnosno o mogućnostima za njen budući razvoj.

Druga i treća glava knjige, *Industrijalizacija u ekonomskoj teoriji i metodi industrijalizacije i Faktori i uslovi industrijalizacije*, razmatraju ovaj privredni i istorijski fenomen iz različitih uglova, s obzirom na činjenicu da je već više od dva veka industrijalizacija osnovni metod razvoja, koji je zahvatio sve delove sveta i odigrao najveću, odnosno presudnu ulogu u privrednom razvoju velikog broja zemalja. Na osnovu teorijskog određenja pojma industrijalizacije, istaknute su najznačajnije karakteristike i specifičnosti pojedinih faza i etapa industrijalizacije. S obzirom na različite uslove u pojedinim zemljama, kao i na specifičnosti društveno-političkih i međunarodnih okolnosti u kojima se odvijala, u ovom delu knjige jasno su definisani različiti metodi i modeli industrijalizacije u dosadašnjoj privrednoj praksi. U tom sklopu, analizirani su i najznačajniji faktori industrijalizacije i njihov uticaj na izbor dominantnog metoda i modela u različitim zemljama.

U *četvrtoj i petoj glavi* knjige, *Poslovna sredstva i kapaciteti u industriji i Investicije i investiciona politika u industriji*, težište je na mezo i mikro - ekonomskoj analizi ključnih pretpostavki za efikasno funkcionisanje industrije – poslovnim sredstvima, kapacitetima i investicijama i investicionoj politici. S obzirom na sve istančanije zahteve međunarodnog i domaćeg tržišta u pogledu tehnoeconomskog kvaliteta proizvoda, razvoj nauke i primena njenih rezultata u oblasti sredstava za rad i tehnologije proizvodnje, u knjizi se, u analizi poslovnih sredstava, prioritetno razmatra potreba stalnih promena u odnosima osnovnih i obrtnih sredstava i efikasnost njihovog korišćenja. Sagledavanjem strukture poslovnih sredstava, stvaraju se uslovi za utvrđivanje ponašanja svake komponente u procesu njenog proizvodnog trošenja, a isto tako, i uslovi za određivanje karaktera svakog industrijskog preduzeća, industrijske grane odnosno karaktera ukupne industrije u jednoj zemlji.

U *četvrtoj glavi* knjige, u sklopu analize pretpostavki za efikasno funkcionisanje industrijskih preduzeća u uslovima zaoštrene međunarodne konkurencije, značajan prostor posvećen je i problemima ekonomije industrijskih kapaciteta i metod ima

merjenja njihovog iskorišćenja. U skladu sa jasnim teorijsko-metodološkim osnovama celokupnog prvog dela knjige, analiza istaknutih problema se temelji na pojmovnom određenju kapaciteta u industriji, faktorima koji uslovljavaju njihovu veličinu i njihovom razvrstavanju.

Peta glava knjige razmatra investicije kao ključni makroekonomski uslov za privredni rast i razvoj i izmenu ekonomske strukture u jednoj zemlji. Treba istaći polazni teorijski stav u ovoj glavi, da investicije, na jednoj strani, predstavljaju zahvat u postojeću privrednu strukturu, jer se sa investiranjem ta struktura menja i nastaje nova, što je uslov daljeg razvoja, dok, na drugoj strani, razvijena industrija znači brži razvoj privrede i omogućava da se izdvajaju veća sredstva za investicije. U skladu sa konstatovanom uzročno-posledičnom vezom između stepena privredne razvijenosti i mogućnosti za investiranje, analizirani su problemi utvrđivanja potrebnih investicionih sredstava, izvori njihovog finansiranja i efekti po razvoj industrije, kao i teorijski osnovi investicione politike i merenje njihove efikasnosti i efektivnosti.

Na kraju prvog dela knjige, u *šestoj glavi*, razmatrani su problemi razmeštaja i regionalnog razvoja industrije i uloga klastera u regionalnim razvojnim procesima u industriji. S obzirom na činjenicu da je razmeštaj industrije, od samog početka njenog nastajanja, pa sve do današnjih dana, bio neravnomeran, sa brojnim negativnim ekonomskim i opštedruštvenim posledicama na sveukupne tokove privrednog razvoja u pojedinim zemljama i celom svetu, težšte analize u ovom delu knjige jeste na kriterijumima i metodologiji utvrđivanja razmeštaja industrije. U sklopu izlaganja savremenih metoda rešavanja pomenutih razvojnih problema, posebno je istaknuta uloga industrijskih klastera u regionalnom razvoju, metodologija njihove izgradnje i kriterijumi lokacije.

Drugi deo pod nazvom **Strukturne promene u industriji Republike Srbije**, izložen je u pet glava. Kvalitet ovog dela teksta ogleda se, pre svega, u argumentovanoj kritičkoj analizi fundamentalnih strukturnih problema našeg savremenog industrijskog razvoja, koja je potkrepljena najnovijim statističkim podacima iz relevantnih domaćih i inostranih izvora. Uz korišćenje međunarodno verifikovane metodologije i komparativne analize makroekonomskih indikatora i indikatora konkurentnosti sa zemljama Jugoistočne Evrope i susedstva, locirani su najznačajniji problemi u razvoju industrijskog sektora Republike Srbije i ukazano je na neka moguća rešenja.

U skladu sa metodologijom primenjenom u prvom delu knjige, analiza savremenih industrijskih tokova se temelji na prethodnom razmatranju pojma tranzicionih promena i elemenata teorijskog koncepta strukturnog prilagođavanja privrede i industrije Republike Srbije, koji su izloženi u *sedmoj glavi* knjige. Ekonomska sadržina tranzicionih procesa objašnjena je kroz prizmu inicijalnih faktora za njihov nastanak, kao i makroekonomske pretpostavke izbora primenjenog koncepta.

Na konkretnoj realizaciji osnovnih elemenata koncepta strukturnog prilagođavanja privrede Srbije uspostavljen je novi razvojni model, koji treba da rezultira relativno bržom konsolidacijom privrednih prilika, u odnosu na druge zemlje. Međutim, na bazi rezultata prve decenije razvoja, što je predmet analize u

osmoj glavi knjige, konstatovano je da su retki razvojni ciljevi koji su i delimično ostvareni. Istaknuti su fundamentalni strukturni debalansi, formirani tokom početnih godina tranzicionog perioda, posebno u formiranju i raspodeli BDP-a, položaju industrije, spoljnoj neravnoteži, kao rezultat nekritičke primene tuđih iskustava. U ovoj glavi posebno su istaknuti krajnje skromni rezultati privatizacije industrije, kretanje zaposlenosti i novonastali problemi u regionalnom razvoju i razmeštaju industrije.

U *devetoj glavi* knjige, težište je na kritičkoj analizi uzroka fundamentalnih strukturnih debalansa u privrednom i industrijskom razvoju Republike Srbije u tranzicionom periodu. Šireći jaz između proizvodnje i potrošnje i njime uzrokovana hronična spoljna neravnoteža, u prvi plan su nametnuli pitanje strukturnih problema u finansiranju našeg ekonomskog razvoja. Zbog toga se u ovoj glavi, uz obilje statističkih podataka, razmatra pitanje: u kojoj meri finansijski sistem Republike Srbije omogućava uspešnu realizaciju samoodrživog modela rasta. U tom cilju, analizirana je uloga bankarskog sistema, finansijskih tržišta i države, u finansiranju bržeg rasta i razvoja izvozno orijentisanog industrijskog sektora i njegove strukturne transformacije. Pored toga, iz različitih uglova sagledan je i ocenjen način na koji se koristi najvredniji domaći izvor finansiranja privrednog rasta – štednja stanovništva. S druge strane, istaknuti su struktura i efekti eksternih izvora finansiranja našeg privrednog i industrijskog rasta, kao i uzroci niskog obima investicija i sporog privrednog rasta.

Na osnovu relevantnih saznanja o toku sporih strukturnih promena u industriji i niskom nivou bruto domaćeg proizvoda *per capita*, u *desetoj glavi* knjige ukazano je na značaj novog modela privrednog rasta, uz analizu glavnih proizvodnih i izvoznih aktivnosti i konkurentnosti pojedinih delova prerađivačke industrije, prevashodno na tržištu Evropske unije. Uz prethodno pojmovno određenje konkurentnosti i različite metodologije njenog merenja, u ovoj glavi prezenovana je komparativna analiza makroekonomskih indikatora i indikatora konkurentnosti sa zemljama koje su prošle kroz tranzicioni period. I pored konstatovanja određenih pozitivnih pomaka na ovom planu, locirani su najznačajniji problemi u razvoju i povećanju konkurentnosti industrijskog sektora Republike Srbije.

U *poslednjoj glavi* knjige, učinjen je kritički osvrt na Strategiju industrijskog razvoja Republike Srbije i ciljeve industrijske politike. Uz rezultate nove ekonomske i industrijske politike istaknuti su osnovni nedostaci aktuelne razvojne strategije uz potenciranje nužnih pretpostavki za funkcionisanje novog modela privrednog i industrijskog rasta.

Tekst pod naslovom **Ekonomika industrije**, autora Živorada Gligorijevića i Enesa Ćorovića predstavlja savremenu i dobro sistematizovanu analizu teorijskih i metodoloških osnova pomenute naučne discipline. Ustanovljene opšte zakonitosti industrije i njenog razvoja, u drugom delu teksta, dodatno su pojašnjene njihovim ispoljavanjem na primeru i u specifičnim uslovima industrije jedne zemlje u tranziciji, kakva je i Republika Srbija. Argumentovanom kritičkom analizom koncepta i efekata strukturnog prilagođavanja privrede i industrije u savremenom periodu, a posebno rezultata makroekonomske politike u operacionalizaciji novog modela rasta, daje se mogućnost studentima i drugim čitaocima, da teorijski i

praktično sagledaju značaj i ulogu ekonomike industrije u sistemu ekonomskih nauka.

Treba naglasiti da su u tekstu korišćeni najnoviji dostupni statistički podaci iz referentnih domaćih i međunarodnih izvora, koji u sličnim udžbenicima nisu dosad dovoljno korišćeni. Njihova primena u savremenim analitičkim instrumentima za merenje konkurentnosti i komparativnim analizama, tekstu daje dodatni kvalitet

Ovaj udžbenik će biti veoma koristan kako, studentima osnovnih akademskih studija ekonomije i dopunski izvor literature studentima master studija ekonomije, tako i onima koji se bave analizom funkcionisanja industrije uopšte, a posebno industrije Republike Srbije.

*Primljeno 15. avgusta 2019. godine,
nakon revizije,
prihvaćeno za publikovanje 18. septembra 2019.
Elektronska verzija objavljena 1. oktobra 2019.*

Ivana Kostadinović, docent na Ekonomskom fakultetu u Nišu, doktorirala iz uže naučne oblasti privredni razvoj i ekonomska politika na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Nišu. Na osnovnim akademskim studijama predaje Ekonomiku industrije, a na master studijama Regionalnu ekonomiju.